

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1335489/1

בית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא

המערער: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר אלעד אמסלם)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד יהושע שורין)

הנדון: מימון לימודי בת בגירה על רקע טענת 'ניכור' – שאלות סמכות ומהות; סופיות
ההחלטה וזכות הערעור אף שייתכן שהחיוב יקוזז מול חיובים אחרים

החלטה

לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי באר שבע שחייב את המערער בתשלומי שכר לימודיה של בתו הבגירה לשנת הלימודים דנא.

כתב הערעור מעלה כמה טענות ותהיות כבדות משקל לכאורה נגד פסק הדין הן בכל הנוגע לשאלה העקרונית אם יש מקום לחייב אב במזונות ביתו, לא כל שכן בלימודיה – ולפי הנראה מדובר בלימודים על-תיכוניים ('סמינר', לפי הנראה מגיל הבת ומהסכום מדובר ב'כיתות הסמינר' גם אם הללו נלמדות באותו מוסד שבו נלמדו לימודי התיכון וכמקובל במגזר החרדי שאליו משתייכים הצדדים – כיתה י"ג או י"ד אליבא דכתבי הטענות, אם כי חובתי להעיר כי אם אפילו מקצת מהנטען בדברי המערער באשר ליחסן של בנותיו אליו נכון הוא, ועיון בתיק מלמד לכאורה כי דברים בגו, ויהיו הסיבות או התירושים לכך אשר יהיו, איני יודע איזו 'חרדיות' היא זו) – גם לאחר גיל שמונה-עשרה (ובעניין זה ייאמר כי אומנם חיובים שמדין צדקה ייתכן שישנם גם בגיל זה, ואולי לעניינם יפים נימוקי בית הדין בהחלטתו שניתנה לפני פסק הדין ובה צוין המקובל במגזר החרדי, אך בהעדר תקנה של הרבנות הראשית מעבר לגיל זה קמה וגם ניצבה השאלה אם אפשר לכופ על צדקה זו, ואין כאן מקום להאריך בזה);

הן בנוגע לשאלת סמכותו של בית הדין לפסוק מזונות שמעל גיל זה בכלל ובתביעה שבין האם לאב בפרט (ושלא במסגרת מזונות אישה ומדין 'ארחי פרחי', ואין כאן מקום להאריך), שהלוא אין תביעה עצמאית של הבת ואף הוראת פסק הדין היא לשלם את המזונות לאם;

הן השאלה אם יש מקום לפסוק מזונות בכלל, ומזונות כאלה – היינו חינוך על-תיכוני שאינו בגדר ההכרח הקיומי – בפרט שעה שקיים לכאורה נתק חמור, בלשון המעטה, בין הבת לאביה, כשקיימת טענה לניכור הורי, וכשגם מדברי המשיבה עולה כי היחסים בין האב לבת אינם שפירים אלא שלדידה לא בה האשם; אומנם ייתכן שיש חיוב על האב בגדר חיובו 'ללמד בנו מלאכה', והארכת בזה בעבר בפסק דין בבית הדין נתניה.

הן השאלה בדבר הנמקתו הנוספת של בית הדין (בהחלטה הנ"ל המנמקת לכאורה את פסק הדין, שכשלעצמו נעדר נימוקים הוא, אם כי ניתנה כמה ימים לפניו) שלפיה יקוזז חוב זה מחוב מזונות העבר שייפסק לכשייפסק, הוראה המעלה תהיה מחד גיסא – אם אומנם סבור בית הדין שיש מקום לפסקו מדוע סבור הוא כי החיוב יקוזז בעתיד, ואם לאו – לאידך גיסא – כיצד מושת עתה חיוב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על בסיס חיוב שייפסק בעתיד (גם אם בגין מזונות עבר), והלוא לפחות במישור העקרוני קיימת אפשרות שלבסוף לא ייפסק אותו חוב, אם בשל טענת הניכור ההורי ואם בשל טענות אחרות, ובהקשר לזה – אם כי לכאורה לא רק בהקשר לזה – מועלית גם טענה בדבר חוסר הבירור המספיק בנוגע להכנסות הצדדים והוצאותיהם.

בית הדין הורה למשיבה להשיב לערעור בתוך עשרים ואחד יום, כך גם בנוגע לבקשת עיכוב הביצוע שנלוותה לערעור. באשר לבקשת עיכוב הביצוע הגיש בא כוח המשיבה בקשה למתן ארכה קצרה, מסיבות אישיות שפורטו בגוף הבקשה, והחתום מטה נעתר לה.

אשר לערעור עצמו הגישה המשיבה, באמצעות בא כוחה, עוד קודם לכן בקשה למחיקתו של הערעור על הסף, בקשה שכללה גם טיעונים לגופו של עניין אף שהודגש בה כי אין היא בבחינת תשובה לערעור עצמו. על בקשה זו הגיב המערער באמצעות בא כוחו שלו.

לטענת המשיבה פסק הדין האמור אינו אלא החלטת ביניים המצריכה בקשת רשות ערעור, שלא הוגשה לבית דיננו ובנוסף לכך – המועד להגשתה חלף עבר בעת הגשת הערעור עצמו, ועל כן יש לדחות את הערעור על הסף.

דינן של טענות אלה להידחות: פסק הדין גמר את הדיון בבקשה שבנוגע לחיוב המדובר, וראוי לציין שהוא אף נושא את הכותרת 'פסק דין' (ולא 'החלטה'), אף שלא הכותרת עיקר אלא התוכן, ואין בו כל אמירה בדבר היותו זמני.

האמירה בהחלטה שקדמה לפסק הדין כי לכשייפסק מה שייפסק בתביעת מזונות העבר יקוּוּז ממנו הסכום שנפסק בהחלטה זו – אף אם נראה אותה כחלק מפסק הדין וכאמירה מחייבת – אין בה כדי לראות את פסק הדין עצמו כזמני, בהחלטת ביניים או כתשלום שכשלעצמו אינו אלא חלק מאותם מזונות עבר, שלא במסגרת תביעתם נפסק, וזאת מלבד מה שהוער לעיל אמירה זו כשלעצמה אכן תמוהה אם משום ההנחה הגלומה בה כי חיוב עבר אכן ייפסק, אף שטרם התבררו כל הטענות בעניינו. נוסף ונאמר כי נראים הדברים כי המגמה היא אכן לחיוב העכשווי, אף שכפתרון מלאכותי לבעיית החיוב מעל גיל שמונה-עשרה קושר הוא לחיוב העבר, שכן לא ברור מההחלטה מדוע יש צורך לחייב עתה, טרם השלמת בירור חיוב העבר, בגין חלק מחיוב זה (אפילו נניח שאכן ודאי כי ייפסק לעתיד): בשלמא תשלום בעבור שנת הלימודים הנוכחית – הדעת נותנת לחייב בו עתה, אם יש מקום לחייב בו, אף טרם בירור כלל ענייני המזונות, עבר ועתיד, שכן צורך נחוץ הוא כעת, אבל אם בהחזר תשלומי העבר מדובר – מה הדחיפות לחייב חיוב חלקי בגינם (ובדיוק בשיעור שכר הלימוד של שנת הלימודים הנוכחית) טרם בירור?

משקבענו כי מדובר בפסק דין המקים זכות ערעור ושאינו מצריך בקשת רשות ערעור, נפלה לה מאליה הטענה בדבר חלוף המועד להגשת בקשה כזו. עם זאת פטור בלא כלום אי אפשר גם בנוגע לטענה זו, שכן אף לשיטתה של המשיבה – שגויה היא, וחובתנו להעמיד דברים על דיוקם:

ראשית ייאמר כי עובדתית הוגש הערעור ביום העשירי לאחר מתן פסק הדין, גם אם מאז ההחלטה שקדמה לו חלף יותר זמן.

שנית, הימים שחלפו בין פסק הדין ואף בין ההחלטה שקדמה לו להגשת הערעור היו כולם ימי פגרה, והללו כידוע אינם עולים למניין הימים הקבועים בתקנות הדיון, כהוראת סעיף 6 לתקנות הדיינים (פגרות), תשע"ג – 2013.

כאמור, בית הדין הורה למשיבה כי היא רשאית להשיב לערעור וזו בחרה להגיש בקשה למחיקתו, שבה נכללו גם טענות לגופם של דברים אך תוך אמירה כי אין מדובר בתגובה לגופו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

של ערעור. עשרים ואחד הימים שנקצבו להגשת התגובה חלפו עברו. נעיר כי היה מקום לקבוע כי המשיבה ויתרה על זכות התגובה מייד כשחלפו עשרים ואחד יום שבכללם ימי פגרה, וזאת נוכח העובדה שהמשיבה בחרה שלא להשיב לגופו של ערעור בפרק זמן זה, אף שכפי שעולה מבקשתה סברה, בטעות כאמור, כי במניין ימים יש להביא גם את ימי הפגרה. אך אין אנו זקוקים להסתמך על הנחה זו בדבר ויתור על זכות התגובה, שכן עתה חלפו עשרים ואחד הימים אף בניכויים של ימי הפגרה.

תגובה לערעור היא זכות, לא חובה, אך עם זאת בעל דין הבוחר שלא לנצל את זכותו – לא יוכל להלין על כך, והוראה של בית הדין הקוצבת מועד למימוש זכות זו – אינה בגדר המלצה גרידא, וכך בייחוד שעה שתקנות הדיון קובעות פרק זמן קצר יותר לתגובה ופרק הזמן שניתן בהחלטה הוא בבחינת לפנים משורת הדין. כך גם אם הבחירה שלא לנצל את הזכות נובעת מסברה מוטעת כאילו די לו לבעל הדין בבקשת מחיקה על הסף וכי זו תייתר את הצורך בתגובה.

שעה שלפנינו ערעור שבזכות, וכל שכן שעה שלכאורה אכן עולות בו טענות כבדות משקל, שומה עלינו לקבוע דיון בו. לעיתים מתנה בית הדין את שמיעת הערעור בהפקדת ערובה להוצאות המשקל, לא תמיד יש מקום לכך כשלכאורה יש לערעור סיכויים שאינם מבוטלים – וכך הוא לכאורה בענייננו נוכח הטענות האמורות – אולם אף אם אפשר היה להתלבט בסוגיה זו לו היה לפנינו כתב תשובה לערעור, שעה שאין לפנינו כתב תשובה כזה (אלא טענות בעוסקות רק בחלק מהנטען בכתב הערעור והבאות אגב הבקשה למחיקה על הסף ותוך הדגשה שאין זו תשובה לערעור) אין מקום להתלבטות כזו.

אי אפשר לבחור שלא להגיב לגופו של ערעור ואף על פי כן לצפות כי שמיעתו תותנה בהפקדת ערובה, כנסיבות אלו.

מסקנות והוראות

- א. נוכח כל האמור אני מורה כי מזכירות בית הדין תקבע מועד לדיון בערעור.
- ב. אשר לבקשת עיכוב הביצוע, שבעניינה בלבד התבקשה – וניתנה – ארכה למתן התגובה, ימתין בית הדין עד לתגובת המשיבה לבקשה.
- ג. החלטה זו מותרת בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים.

ניתן ביום ה' במרחשוון התשפ"ב (11.10.2021).

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה